

Community building, ten allen tijde een werkwoord.

Katia De Coster en Flore Van Assche

Community building... Een tweetal jaar geleden was het een nog onontgonnen begrip. Deze filosofie kreeg echter ook een centrale plaats in het zorgvernieuwingsbeleid van Minister Vandeuren.

Het ambassadeurschap community building van Vlaams-Brabant en Brussel ging o.a. actief aan de slag en ondernam diverse acties om dit thema mee tot een realiteit te helpen omzetten binnen haar werkingsregio. Langzaam vond het begrip zijn weg naar het werkveld, wat resulteerde in kleine en grotere initiatieven. Deze proeftuinen vormden de leerplek bij uitstek. In wat volgt willen we dan ook graag enkele inzichten, die verworven werden gedurende dit project, op een rijtje zetten.

Community building dekt verschillende ladingen. Hoewel we geen afbreuk willen doen aan de reikwijdte en diversiteit van dit begrip, drong een duidelijke afbakening zich op. Daarom zoomen we in op de werkdefinitie zoals vorm gegeven door het ambassadeurschap community building en hoe deze invulling zich verhoudt tot de huidige maatschappelijke context. Tot slot willen we enkele handvaten aanreiken om zelf aan de slag te gaan met dit thema en staan we stil bij de rol van de professional en de organisatie in dit verhaal.

In navolging van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, wil de Vlaamse regering een krachtig beleid voeren waarbij een warme en inclusieve samenleving het streefdoel vormt (Vlaams Regeerakkoord, 2014-2019). Daartoe wordt onder meer de vermaatschappelijking van de zorg voorop gesteld.

Ondersteuning dient daarbij in de mate van het mogelijke vorm gegeven te worden *in* en *door* de samenleving. Mogelijkheden van zowel professionele als niet-professionele ondersteuningsbronnen dienen daarbij aangeboord te

worden. Afstemming en complementariteit vormen de richtinggevende principes van de verschillende zorgcirkels (Kabinet van Vlaams Minister van welzijn en volkgezondheid Vandeuren, 2010). Het mag duidelijk zijn dat de uitbouw en inzet van sociaal kapitaal een cruciale randvoorwaarde vormt om bovenstaand gedachtegoed te realiseren.

Daarnaast vereist het realiseren van een warme en inclusieve samenleving acceptatie en waardering van diversiteit. Inclusie heeft immers alles te maken met verbondenheid en erbij horen (Van Hove, 2000). Hoewel we

dagelijks getuige zijn van hartverwarmende vormen van mantelzorg, vrijwilligerswerk, burenhulp etc., is de eindmeet nog niet in zicht. De samenleving ontvankelijk maken voor wat betreft gezamenlijke zorg en samenleven met iedereen, vereist dan ook een samenspel van maatschappelijke veranderingen, waarbij diverse stakeholders een rol dienen te spelen.

Ambassadeur met oog voor talent

Om dergelijke tendens kracht bij te zetten, werd in januari 2014 het startschot gegeven voor het ambassadeurschap community building, een pilootproject van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Zonnestraal vzw, nam dit ambassadeurschap op voor de provincie Vlaams-Brabant en Brussel.

De voorbije twee jaar zette Zonnestraal vzw actief in op het stimuleren en faciliteren van community building activiteiten. Het streven naar maximale en volwaardige participatie van personen met een beperking vormt daarbij de drijfveer.

Voor het opzetten van community buildende activiteiten vertrekt men vanuit een **krachtgerichte benadering**. Door het benutten van mogelijkheden en talenten van personen met een beperking, worden zij in de mogelijkheid gesteld om sociaal gewaardeerde rollen op te nemen in de samenleving. Dit betekent echter niet dat men de ondersteuningsnaden negeert. Het betekent wel de

expliciete uitnodiging om mensen vanuit hun gehele persoonlijkheid te zien en te benaderen.

Slechts door een resolute keuze voor een krachtgerichte benadering, kan er sprake zijn van volwaardige participatie. **Community building gaat immers niet over liefdadigheid, maar vraagt dat mensen deelnemen en gewaardeerd worden om wie ze zijn.** Door verbindingen te leggen in de buurt, tussen mensen en organisaties en dit op allerlei niveaus, kunnen dagdagelijkse dingen toegankelijker gemaakt worden. Het effect dat wordt beoogd, is het realiseren van **duurzame ontmoetingskansen in de lokale omgeving**, waarbij mensen met een beperking effectief deel uitmaken van deze sociale groepen.

Begrippen als 'volwaardig burgerschap', 'inclusie' en 'kwaliteit van bestaan' vonden reeds langer hun ingang in het orthopedagogische werkveld. Toch kunnen we constateren dat het geen evidentie is om aan de slag te gaan met community building in de praktijk. In wat volgt trachten we dan ook in te zoomen op enkele handvaten om community building een plaats te geven in de eigen werking en de lokale omgeving.

Een basispakket aan community building-tips

Community building vraagt een voortdurende **kruisbestuiving tussen interesses, talenten en dromen van personen met een beperking (de cliëntbril) en vragen en noden die leven in de buurt (de buurtbril)**. In de praktijk zien we echter dat net dit

aspect vaak over het hoofd gezien wordt.

Hoewel community building initiatieven aanvankelijk succesvol bleken te zijn, dreigen ze na verloop van tijd uit te doven. Vaak zien we in de praktijk dat het belang van één actor toonaangevend is en te weinig rekening houdt met de belangen van andere belanghebbenden. Hierdoor geraakt de balans van kosten en baten uit evenwicht. Het creëren van **een win-win situatie** vormt dan ook een belangrijk item in het community building proces, opdat duurzaamheid van een initiatief gewaarborgd kan zijn. Daartoe dient voldoende **empathie** aan de dag gelegd te worden. Het voortdurend balanceren tussen diverse belangen is immers eigen aan het community building proces.

Een constructieve samenwerking met, en afstemming tussen de diverse betrokken actoren vormt bijgevolg een belangrijke vereiste om de slaagkansen van dergelijke verbindingsinitiatieven te vergroten. Elke community building actie wordt best vooraf gegaan door een tweeledig voortraject, met name een **buurtanalyse** en een **vraagverduidelijking** van personen met een ondersteuningsnood. Goede kennis van de buurt is onontbeerlijk. Slechts zo kunnen beide aspecten voldoende afgestemd worden op elkaar en voorkomt men dat men over de hoofden van belanghebbenden gaat praten. **De stem van personen met een beperking, alsook buurtbewoners, vrijwilligers en andere belangrijke betrokkenen zijn absoluut**

prioritair in het ontwikkelingsproces.

Enkel op die manier kan een project op maat vorm krijgen en kan een draagvlak in de buurt en de organisatie verworven worden.

Inzetten op community building doe je niet alleen, zoveel is duidelijk. Dit uitgangspunt stelt ondersteunende diensten en organisaties voor de uitdaging om buiten de eigen sectorale koker te breken en de krachten te bundelen met lokale partners. Instituten, verenigingen, lokale economie en zeker ook de gewone man of vrouw in de straat spelen allen een belangrijke rol in het community building verhaal.

Het uitbouwen van lokale netwerken vereist daarom voldoende aanwezigheid en betrokkenheid in de buurt. Samenwerkingskansen actief verkennen, alsook participeren aan lokale overlegplatformen is aan te raden. In de praktijk blijkt ook het lokale bestuur een sterke partner te zijn die het hele community building proces in een stroomversnelling kan zetten. Maar ook het 'gewoon' actief aanwezig zijn in de straat, een fijne babbel slaan met de burens, de neus even buiten steken, is een eenvoudig maar belangrijk gegeven. Zo gewoon, maar vaak vergeten. Zijn we niet immers steeds druk-druk en doelgericht aan de gang?

Door een draagvlak te creëren zowel binnen als buiten de eigen organisatie, krijgen community building activiteiten bovendien een grotere kans op verduurzaming.

In deze context benadrukken alle ambassadeurs community building het

belang van de **'boschampignons'**. Deze interessante sleutelfiguren beschikken over een uitgebreid netwerk en kennis van de buurt. Dergelijke sleutelfiguren kunnen nieuwe deuren openen in het zoeken naar een link tussen de cliënt en de buurt. Ze kunnen zowel aanwezig zijn intern in de organisatie als buiten de organisatie. Wees dus alert voor deze spontane bruggenbouwers in het sociaal netwerk van de cliënt, het eigen sociaal netwerk of binnen het netwerk van de organisatie.

Tot slot is **out of the box denken** noodzakelijk om een goede match te realiseren tussen cliënt en buurt. Indien we blijven vast houden aan de traditionele hokjes zoals ze aanwezig zijn in de samenleving, zal weinig vooruitgang geboekt worden op vlak van community building. Om buiten de lijntjes te kleuren is creativiteit doorzettingsvermogen vereist. Community building heeft dan ook alles te maken met **'durven' en 'doen'**.

Een aanpassing van onze functie-omschrijving?

Hoewel de centrale rol van de cliënt en de buurt voornamelijk van belang zijn in de community building filosofie, is de betrokkenheid van de professional eveneens van belang in dit proces. Vanuit een gelijkwaardig partnerschap, poogt men zicht te krijgen op vragen, wensen en dromen van de cliënt. Door allianties uit te bouwen met diverse maatschappelijke partners, kan men er ook effectief mee aan de slag gaan. **Kennis van de buurt is ook hier opnieuw essentieel.**

In het dagdagelijkse leven ontstaan vaak spontane ontmoetingskansen tussen cliënten en de buurt. Jammer genoeg worden deze kansen vaak niet gezien en dus ook niet gegrepen. Community building vraagt om die reden een **voortdurende alertheid vanwege eenieder die werkt in een sector die zich richt op de ondersteuning van personen met noden.**

➤➤ Goede praktijkvoorbeelden

- Een organisatie voor personen met een beperking engageert zich om een Kialapunt te worden. Cliënten baten met ondersteuning dit Kialapunt uit. Een eenvoudige manier die aansluit bij het dagdagelijkse leven waardoor de buurt binnen gebracht wordt in de organisatie.
- Ouderwordenden die samen met lokale amateurskunstenaars mooie creaties maken en nadien tentoonstellen op de Week van de Amateurskunsten.
- De moestuin van de organisaties wordt omgevormd tot deeltuintjes. Buurtbewoners en cliënten bewerken samen de grond en genieten nadien beiden van de oogst.
- De cliënten van een organisatie verzorgen een broodronde in de buurt, zodat iedereen kan meegenieten van hun zelfgebakken broden. Niet alleen de broden worden gemaakt, maar ook de steeds terugkerende ontmoetingen in de buurt.

Slechts door de oren en ogen open te houden kunnen potentiële verbindingsmogelijkheden optimaal benut worden.

In de praktijk botsen we wel eens op de realiteit waarbij community building voornamelijk geïnterpreteerd wordt als een opdracht van de jobcoach, de vrije tijdscoördinator, of een andere enkeling in de organisatie.

Community building valt echter samen met een basishouding. Bouwen aan een warme buurt is daarom een opdracht van elke opvoeder-begeleider in de praktijk. De professional vormt immers vaak de brug tussen de cliënt en de lokale omgeving.

Vanuit een coachende houding kan de professional het volledige community building proces aansturen. Zoals reeds aangegeven ligt het eigenaarschap van dit proces wel steeds bij de diegenen wiens kwaliteit van bestaan rechtstreeks beïnvloed wordt door de te ondernemen acties. **Dit vraagt om een gepaste terughoudendheid.** De koers van het proces wordt immers bepaald door de cliënt en de betrokkene (buur, vriend, familielid, vereniging, lokale handelaar, ...).

Hoewel dit vanzelfsprekend klinkt, worstelen we als professional dagelijks met het zoeken naar een evenwicht tussen het perspectief van de cliënt (wat hij/ zij wil) en het perspectief van de professional (wat hij/zij denkt dat goed is voor de cliënt) (De Corte, 2010). Dit balanceringsproces is ook

eigen aan community building. De sprong van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat' dringt zich op, waarbij de professional steeds vaker de rol van facilitator en coördinator opneemt. Tijd en ruimte voor voldoende reflectie over deze rol binnen het teamgebeuren is dan ook een must.

Draagvlak binnen de organisatie, een must.

Vaak worden 'community building' en 'project' in één adem genoemd. Deze enge opvatting brengt jammer genoeg enkele risico's met zich mee. Een project resulteert immers veelal in een werkgroep, waarbij een select groepje enthousiastelingen rond een specifiek thema aan de slag gaat, wat resulteert in eenmalige acties of evenementen.

In de praktijk gestalte geven aan community building, vereist duurzame acties op diverse niveaus, met name: cliëntniveau, teamniveau en organisatieniveau. Indien men echter eenzijdig inzet op één niveau of de verbinding niet maakt tussen deze niveaus, zal de organisatie jammer genoeg niet doordrongen worden van de community building filosofie. **Om die reden maakt community building idealiter deel uit van de visie binnen een organisatie.**

De rol van de leidinggevende in het creëren van de juiste randvoorwaarden is daarbij cruciaal. Professionals hebben een mandaat nodig om met het community building gedachtegoed aan de slag te gaan.

Community Building Checklist

A. De organisatiebril

- ✓ Vertrek van wat de cliënten/ de organisatie te bieden heeft (de krachten)
- ✓ Zorg voor een sociaal gewaardeerde rol voor de cliënten
- ✓ Omschrijf de meerwaarde voor de organisatie
- ✓ Toets het idee af op vlak van haalbaarheid voor de organisatie

B. De Buurtbril

- ✓ Het initiatief speelt in op een nood in de buurt
- ✓ Ga op zoek naar lokale partners (instituten, organisaties, verenigingen, lokale economie, de gewone man of vrouw in de straat, etc.)
- ✓ Ga op zoek naar geïnteresseerde buurtbewoners
- ✓ Streef naar een win-win situatie

C. Het proces

- ✓ Creëer een draagvlak in de organisatie
- ✓ Creëer een draagvlak in de buurt
- ✓ Betrek de cliënten
- ✓ Betrek de partners/ buurtbewoners

Het voorzien in de nodige handvaten en tools om met het community building gedachtegoed aan de slag te gaan, kan dit proces positief beïnvloeden. Langdurige vormingsinitiatieven waarbij ruimte is voor intervisie, zijn aan te raden.

In dat opzicht pleiten we voor het oprichten van **regionale leernetwerken community building**, waarbij organisaties de kans krijgen om bij elkaar te gluren en te leren van elkaars succes- en faalervaringen. Echter, het klakkeloos kopiëren van andermans succesverhaal, houdt de nodige risico's in. Telkens weer dient immers de

denkoefening gemaakt te worden of een initiatief voldoende inspeelt om vragen en noden van de organisatie en de buurt. Het kruisbestuivingsproces vraagt telkens weer de nodige aandacht.

Een tijdelijke ambassadeur, een uitdaging op lange termijn

Gedurende de werking van het ambassadeurschap community building zochten we naar diverse factoren die het community building proces al dan niet positief kunnen beïnvloeden. Vandaag kunnen we jammer genoeg nog steeds geen kant- en klaar recept voorschotelen

dat succes garandeert. De vraag is of dit ooit zal kunnen.

Veranderingen worden vaak gekenmerkt door een langdurig proces van trial and error waarbij diverse factoren van belang zijn. Ook het community building verhaal is er één van vallen en opstaan, waarbij duurzame veranderingen niet binnen een vooraf bepaalde timing tot stand kunnen gebracht worden.

Ons pad kruiste de afgelopen jaren heel wat enthousiastelingen, die deze missie in de praktijk omzetten. Op een haalbare manier, in kleine en grotere initiatieven, met als rode draad het verbinden van mensen. We werden getuige van heel wat kleine en mooie hartverwarmende verhalen als resultaat van boeiende processen. En hoe graag we het misschien ook zouden willen, het was jammer genoeg niet altijd een 'hoera-verhaal'.

Tijdens onze zoektocht kregen we de kans om in ontmoeting te treden met

personen met een ondersteuningsnood zelf en hun ervaringen met community building. En vooral zij wisten ons en alle betrokken organisaties en professionals telkens weer dat broodnodige duwtje in de rug te geven om verder te gaan. Succesverhalen, klein of groot, kunnen hopelijk de nodige energie opwekken om door te gaan. We zagen telkens dat elke actie, leidt tot een boeiende reactie. Geen enkele initiatiefnemer geeft aan dat acties zonder resultaat blijven, of niet de moeite waard zouden blijken. Wat een stimulerende en waardevolle conclusie, niet?

Aan het einde van onze rit zijn wij alvast rotsvast overtuigd van de meerwaarde die community building kan bieden in de levens van zovelen. We pleiten er dan ook voor om community building hoog op de agenda te (blijven) plaatsen in elke organisatie en de uitdaging aan te gaan.

Bibliografie

- Decorte K. (2010) *Het emancipatorisch methodisch kader. Houvast voor hulpverleners in het burgerschapsmodel*. Uitgegeven in eigen beheer.
- Kabinet Minister Vandeurzen J. (2010) *Perspectief 2020. Nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap*. Geraadpleegd op 19 november 2015. <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/5146351-Perspectief+2020.html>
- Van Hove G. (2000) *Het recht van alle kinderen. Inclusief onderwijs. Het perspectief van ouders en kinderen*. Leuven: Acco.
- Vlaamse Regering (2014-2019) *Regeerakkoord Vlaamse Regering 2014 – 2019*. Geraadpleegd op 19 november 2015.

Meer informatie?

Katia De Coster
Zonnestraal vzw
katiadecoster@zonnestraalvzw.be
0486/94.85.64

http://static.tijd.be/upload/Het_regeerakkoord_Vlaamse_Regering_2014_2019_5032071-1501415.pdf